

УДК 31.5:332(477)
 JEL: H56; J23; R13
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-2-140-148>

ВПЛИВ СТРУКТУРНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН НА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР*

©2026 **ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., БІЛЬ М. М.**

УДК 31.5:332(477)
 JEL: H56; J23; R13

Васильців Т. Г., Біль М. М. Вплив структурних соціально-економічних змін на резильєнтність якості життя населення: регіональний вимір

У статті досліджено вплив структурних соціально-економічних змін на резильєнтність якості життя населення України в умовах повномасштабної війни з урахуванням регіональної диференціації. Обґрунтовано, що в сучасних кризових умовах традиційне трактування якості життя як досягнення високих соціальних стандартів поступається підходу, орієнтованому на забезпечення її резильєнтності, тобто здатності населення адаптуватися до шоків, зберігати базові умови життєдіяльності та відновлюватися після деструктивних впливів. Показано, що структурні соціально-економічні трансформації мають суттєві відмінності залежно від типу регіону: у прифронтових регіонах вони проявляються через руйнування інфраструктури, втрату економічного потенціалу та масову міграцію; у центральних регіонах – через перерозподіл трудових ресурсів, адаптацію економіки та зростання навантаження на соціальні системи; у західних прикордонних регіонах – через демографічний тиск, розвиток сфери послуг і загострення інфраструктурних обмежень. Доведено, що зазначені зміни безпосередньо впливають на рівень резильєнтності якості життя населення, формуючи різні виклики для регіональної політики. Особливу увагу приділено ролі регіональних органів влади у зміцненні адаптаційного потенціалу територій. Обґрунтовано доцільність запровадження диференційованих управлінських рішень, спрямованих на відновлення критичної інфраструктури, підтримку зайнятості, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, розвиток соціальної та житлової інфраструктури, а також використання потенціалу трансграничного співробітництва. Зроблено висновок, що посилення інституційної спроможності регіональних органів влади та системний моніторинг індикаторів резильєнтності якості життя є необхідними передумовами сталого розвитку регіонів України в умовах воєнних і повоєнних трансформацій.

Ключові слова: якість життя, резильєнтність, соціально-економічні домінанти, структурні зміни, структуроутворення, регіони України, загрози, війна, нестабільність, вразливість.

Рис.: 1. **Бібл.:** 15.

Васильців Тарас Григорович – доктор економічних наук, професор, директор Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>

Біль Мар'яна Михайлівна – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: bmm1983@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABC-7258-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218323030>

UDC 31.5:332(477)
 JEL: H56; J23; R13

Vasylytsiv T. G., Bil M. M. The Impact of Structural Socioeconomic Changes on the Resilience of Quality of Life of the Population: A Regional Dimension

The article examines the impact of structural socioeconomic changes on the resilience of quality of life of the population of Ukraine under the conditions of full-scale war, with a particular emphasis on the regional dimension. It is substantiated that in crisis and wartime conditions the traditional interpretation of quality of life as the achievement of high social standards is replaced by an approach focused on resilience, understood as the ability of individuals and communities to withstand shocks, maintain basic living conditions, adapt to uncertainty, and recover after destructive impacts. The study demonstrates that structural socioeconomic transformations are highly differentiated across regions: in the frontline regions, they are manifested through infrastructure destruction, loss of economic potential, and mass migration; in the central regions – through the redistribution of labor resources, economic adaptation, and increased strain on social systems; in the western border regions – through demographic pressure, growth of the service sector, and intensification of infrastructure limitations. It is proved that these region-specific transformations directly affect the resilience of quality of life, shaping different challenges for the regional policies. Special attention is paid to the role of regional authorities as key actors in strengthening resilience at the territorial level. The article substantiates the appropriateness of implementing differentiated managerial decisions aimed at restoring critical infrastructure, supporting employment, integrating internally displaced persons, expanding social and housing infrastructure, and effectively utilising the potential of cross-border cooperation. The conclusion emphasises that enhancing the institutional capacity of regional governments and introducing monitoring systems for quality-of-life resilience indicators are essential prerequisites for sustainable regional development of Ukraine during wartime and postwar recovery.

Keywords: quality of life, resilience, socioeconomic dominants, structural formation, structural changes, regions of Ukraine, threats, war, instability, vulnerability.
Fig.: 1. **Bibl.:** 15.

Vasylytsiv Taras G. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/l-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>

Bil Mariana M. – D. Sc. (Economics), Senior Research Fellow, Leading Researcher of the Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: bmm1983@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/ABC-7258-2021>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218323030>

Якість життя населення традиційно розглядалася ключовим інтегральним критерієм результативності та ефективності державної соціально-економічної політики. Саме рівень доходів, доступність соціальних послуг, стан ринку праці, безпека проживання та можливості людського розвитку визначали ступінь соціальної стабільності й довіри до інституцій влади. Водночас в умовах повномасштабної війни, системних кризових потрясінь акценти державної політики неминує зміщуються з досягнення високих стандартів якості життя до забезпечення її резильєнтності, тобто здатності зберігати базові параметри життєдіяльності, адаптуватися до шоків і відновлюватися після їх впливу. Саме так резильєнтність якості життя населення набуває самостійного наукового та практичного значення як категорія оцінювання соціально-економічного розвитку.

Сучасні структурні соціально-економічні зміни в Україні мають виразно диференційований регіональний характер. У прифронтових регіонах домінують процеси руйнування виробничої та соціальної інфраструктури, скорочення зайнятості, вимушеної міграції населення, зростання соціальних ризиків і загроз фізичній безпеці. Для центральних регіонів характерними є трансформації економічної структури, перерозподіл трудових ресурсів, адаптація бізнесу до воєнних обмежень, зростання навантаження на соціальні системи внаслідок внутрішньої міграції. Натомість західні прикордонні регіони зазнають змін, пов'язаних з де-

мографічним тиском, розширенням сфери послуг, житлового будівництва, логістики, активізацією транскордонних зв'язків, загостренням проблем доступності соціальної інфраструктури.

Зазначені структурні зрушення безпосередньо впливають на рівень резильєнтності якості життя населення в кожному з типів регіонів. У прифронтових територіях це проявляється у зниженні доступу до базових послуг, нестабільності доходів, психологічному виснаженні, включно з втратою соціального капіталу. У центральних регіонах резильєнтність якості життя залежить від здатності місцевих економік поглинати міграційні потоки, забезпечувати зайнятість і підтримувати соціальну згуртованість. У західних прикордонних областях України ключовими викликами стають перенавантаження місцевих систем життєзабезпечення, дисбаланси на ринку праці та ризики погіршення компонент якості життя постійного населення.

Таким чином, особливої актуальності набуває розроблення диференційованих управлінських рішень на рівні регіональних органів влади, спрямованих на посилення резильєнтності якості життя населення. Для *прифронтових регіонів* такими рішеннями мають стати пріоритетне відновлення критичної інфраструктури, підтримка зайнятості та систем соціального захисту. Для *центральных регіонів* – політика економічної адаптації, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та збереження балансу на ринку праці. Для *західних прикордонних регіонів* – розвиток соціальної та житлової інфраструктури, управління міграційними процесами та використання потенціалу транскордонного співробітництва. Реалізація таких рішень дозволить підвищити здатність регіонів України протистояти кризовим викликам і забезпечити стійку резильєнтність якості життя населення.

У наукових дослідженнях значна увага приділяється теоретичному осмисленню категорії якос-

* Публікація містить результати досліджень, проведених у межах виконання НДР II-02-25 «Домінанти соціально-економічного структуроутворення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз» (у рамках комплексного проекту «Домінанти структуроутворення резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз») (номер державної реєстрації 0125U000478).

ті життя як інтегрального соціально-економічного показника. У працях І. Романюк [12], С. Тютюнникової та О. Бервено [14] якість життя розглядається як багатовимірний соціально-економічний показник, що поєднує матеріальні умови, соціальні стандарти, доступ до послуг і можливості розвитку людського потенціалу. Подібний підхід доповнюється роботами Н. Мазур і А. Ткачук [7], а також аналітичною доповіддю Е. Лібанової та співавторів [6], у яких акцент зроблено на регіональних відмінностях забезпечення якості життя та проблемах її вимірювання в Україні.

Окремий пласт наукових досліджень присвячений соціально-економічним домінантам і структурним змінам, що формують траєкторії розвитку територій. У монографії за редакцією Б. Буркинського [4], а також у працях Т. Пепа [9] та І. Сидора [13] визначено ключові домінанти сталого соціального розвитку регіонів, зокрема роль макроекономічних показників, інвестиційної активності, соціальної інфраструктури та інституційного середовища. Ці дослідження вибудовують теоретичне підґрунтя для аналізу структуроутворювальних процесів у регіональних соціально-економічних системах.

Водночас у сучасних умовах дедалі більшої актуальності набуває проблематика резильєнтності соціально-економічних систем. У працях В. Близнюк та ін.; В. Гейця та ін. [1; 3], а також у дослідженні В. Хаустової та О. Решетняк [15] резильєнтність розглядається як здатність економіки та суспільства протистояти шокам, адаптуватися до криз і забезпечувати відновлення розвитку. Значний внесок у розвиток цієї проблематики зроблено в роботах С. Пирожкова та співавторів [10], де резильєнтність інтерпретується як елемент національної безпеки та стратегія випередження гібридних загроз.

Особливе місце в сучасному науковому дискурсі займають дискурси стосовно резильєнтності в умовах війни та міграційних викликів. Так, у працях Е. Лібанової [5] та О. Мультської [8] проаналізовано специфіку формування соціально-економічної резильєнтності України під впливом воєнних шоків, масової міграції та демографічних втрат. Авторки обґрунтовують, що війна істотно змінює структуру соціально-економічної вразливості населення та підсилює регіональну асиметрію соціально-економічного розвитку, і все це безпосереднім чином позначається на резильєнтності якості життя.

Значний науковий доробок присвячено регіональному виміру резильєнтності та ролі регіональної політики. У працях Т. Васильціва, М. Біля і М. Бачинської [2], а також у монографії «Резильєнтність ендогенного розвитку регіонів в умовах глобальних викликів та шоків» [11, с. 36–44]

наголошується на визначальній ролі регіональних органів влади під час формування адаптаційного потенціалу територій. Водночас результати аналізу засвідчують, що взаємозв'язок між структурними соціально-економічними змінами та резильєнтністю якості життя населення в регіональному розрізі залишається недостатньо систематизованим, а це, своєю чергою, зумовлює актуальність і наукову новизну подальших досліджень у цьому напрямі.

Однак, на відміну від цих та інших методичних підходів до дослідження проблем рівня та якості життя населення, у середовищі повномасштабної війни більш прикладного значення набувають аспекти забезпечення безпосередньо резильєнтності якості життя з урахуванням регіональної специфіки в Україні.

Саме тому *метою статті* є аналізування впливу структурних соціально-економічних змін та обґрунтування рекомендацій із забезпечення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах війни.

В Україні на сучасному етапі соціально-економічного розвитку відбуваються глибокі трансформаційні процеси, зумовлені як довготривалими структурними дисбалансами, так і безпрецедентним впливом повномасштабної війни. Ці зміни мають багатовимірний характер і охоплюють демографічну динаміку, ринок праці, структуру економіки, систему соціального забезпечення, просторову організацію господарської діяльності, інституційні механізми управління. Водночас, попри загальнонаціональний характер кризових викликів, їх прояви та наслідки є суттєво диференційованими в регіональному розрізі. Різні регіони України зазнають неоднакових за інтенсивністю та змістом соціально-економічних змін, формують асиметричний простір якості життя населення та різний рівень її резильєнтності.

Умови повномасштабної війни призвели до зміщення акцентів у забезпеченні якості життя в Україні та на її територіях. Якщо в довоєнний період домінувала орієнтація на досягнення високих соціальних стандартів і зростання добробуту, то з 2022 року ключового значення набуває здатність населення і територіальних спільнот зберігати базові умови життєдіяльності, адаптуватися до шоків, мінімізувати втрати та відновлюватися після деструктивних впливів. Саме тому поняття резильєнтності якості життя стає визначальним аналітичним інструментом для оцінювання соціально-економічного стану регіонів України в умовах нестабільності, невизначеності та тривалих загроз безпеці.

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в регіонах України, по-різному впливають на

основні компоненти якості життя населення, зокрема рівень доходів, зайнятість, доступ до соціальних і медичних послуг, житлові умови, безпеку проживання, соціальну згуртованість і психологічне благополуччя. У *прифронтових регіонах* ключовими детермінантами зниження якості життя стали руйнування інфраструктури, втрата економічної бази та постійні загрози життю та здоров'ю. У *центральных регіонах* якість життя дедалі більше залежить від спроможності локальних систем інтегрувати внутрішньо переміщене населення, підтримувати баланс між економічним розвитком і соціальним навантаженням. *Західні регіони*, зі свого боку, стикаються з викликами перенаселення, дефіциту житла, інфраструктурних обмежень, і це все також трансформує параметри якості життя.

З огляду на зазначене, типологізація регіонів України за характером структурних соціально-економічних змін та їх впливом на резильєнтність якості життя населення є необхідною передумовою формування адекватної регіональної політики. Така типологізація дозволяє відійти від уніфікованих підходів і сформувані диференційовані управлінські рішення, орієнтовані на специфічні виклики та потенціали територій. Вважаємо за доцільне виокремлення кількох груп регіонів, для кожної з яких характерні відмінні структурні зрушення, моделі вразливості та адаптивності.

Першу групу становлять **прифронтові та фронтові регіони**, які перебувають під безпосереднім або наближеним впливом бойових дій. Для цих регіонів характерними є масштабні руйнування виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури, різке скорочення економічної активності, зростання безробіття та масова вимушена міграція населення. Якість життя тут визначається насамперед рівнем фізичної безпеки, доступністю базових послуг і гуманітарної допомоги. Резильєнтність якості життя в цих областях має переважно компенсаторний характер і залежить від екзогенних ресурсів підтримки, зокрема державної та міжнародної допомоги.

Другу групу утворюють **регіони з підвищеним рівнем безпекових ризиків**, які формально не є прифронтовими, але систематично зазнають ракетних ударів та інших дестабілізуючих впливів. У цих областях України соціально-економічні зміни проявляються через нестабільність господарської діяльності, періодичні збої в роботі інфраструктури, обмеження інвестиційної активності та зростання соціальної напруги. Якість життя населення тут характеризується високою варіативністю, а її резильєнтність значною мірою залежить від гнучкості місцевих економік і ефективності кризового управління.

Третю групу формують **центрально-регіони структурної адаптації**, які виконують роль внутрішніх стабілізаторів соціально-економічної системи країни. Для них характерні значні міграційні потоки ВПО, трансформація структури зайнятості, зростання навантаження на системи освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. У цих областях України якість життя населення дедалі більше залежить від здатності інтегрувати нові соціальні групи, забезпечити доступ до житла та робочих місць, а також зберегти соціальну згуртованість. Резильєнтність якості життя тут має адаптаційний характер і базується на інституційній спроможності органів регіональної влади.

Четверту групу становлять **західні прикордонні регіони**, які зазнали найбільшого демографічного тиску внаслідок внутрішньої та зовнішньої міграції. Структурні соціально-економічні зміни в цих областях пов'язані з розширенням сфери послуг, житлового будівництва, логістики та трансграничної взаємодії. Водночас різке зростання чисельності населення призвело до дефіциту житла, перевантаження соціальної інфраструктури та зростання вартості життя. Резильєнтність якості життя в західних регіонах значною мірою визначається здатністю управлінських систем ефективно регулювати міграційні процеси та використовувати потенціал прикордоння.

На *рис. 1* наведено результати ідентифікації взаємозв'язків структурних соціально-економічних змін і резильєнтності якості життя населення за різними типами регіонів України.

Таким чином, провідними структурними соціально-економічними змінами для прифронтових і фронтових територій України в роки повномасштабної війни стали: руйнування критичної та соціальної інфраструктури, масова вимушена міграція та демографічні зміни, зниження економічної активності, зростання безпекових, соціально-психологічних ризиків. Отже, під час формування та реалізації політики зміцнення резильєнтності якості життя населення на цих територіях регіональним і місцевим органам державної влади та управління слід сфокусуватися на аспектах фізичної безпеки та доступу до базових послуг, збереження мінімальних доходів і зайнятості, психологічної стійкості та швидке відновлення критичної інфраструктури.

Крім того, важливим компонентом зміцнення резильєнтності є розвиток локальних економічних ініціатив та підтримка малого й середнього бізнесу, що здатні забезпечити базові потреби населення та створювати робочі місця навіть в умовах обмежених ресурсів. Не менш значущим є ефективне

Типи регіонів	Структурні соціально-економічні зміни	Пріоритети резильентності якості життя
<p>Прифронтові та фронтові</p> <p><i>безпосередня близькість до лінії бойових дій, регулярні безпекові загрози, руйнування інфраструктури, значні демографічні втрати</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ руйнування критичної та соціальної інфраструктури; ▪ масова вимушена міграція та демографічні зміни; ▪ зниження економічної активності; ▪ зростання безпекових, соціально-психологічних ризиків 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ фізична безпека та доступ до базових послуг; ✓ збереження мінімальних доходів і зайнятості; ✓ психологічна стійкість; ✓ швидке відновлення критичної інфраструктури
<p>Регіони з підвищеним рівнем безпекових ризиків (тилові, але вразливі)</p> <p><i>регулярні ракетні удари, логістичні обмеження, нестабільність економічної діяльності</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ перерви в роботі інфраструктури та логістики; ▪ зниження стабільності бізнесу та інвестицій; ▪ зростання соціальної напруги; ▪ формування адаптивних економічних моделей 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ адаптація економіки до періодичних шоків; ✓ збереження інвестиційної активності; ✓ стабільність соціальної інфраструктури
<p>Центральні регіони структурної адаптації</p> <p><i>відносна безпека, значні міграційні потоки ВПО, трансформація ринку праці</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ приріст населення за рахунок ВПО; ▪ трансформація ринку праці; ▪ підвищене навантаження на соціальну інфраструктуру; ▪ розвиток регіональних економічних ініціатив 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ інтеграція внутрішньо переміщених осіб; ✓ баланс на ринку праці та житла; ✓ підтримка соціальної згуртованості
<p>Західні прикордонні регіони прийняття міграційного навантаження</p> <p><i>значний приріст населення, прикордонне розташування, активізація транскордонних зв'язків</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ демографічне навантаження на місцеві громади; ▪ розширення сфери послуг та логістики; ▪ активізація транскордонної економічної взаємодії; ▪ перевантаження соціальної та житлової інфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ спроможність соціальної та житлової інфраструктури; ✓ управління демографічним тиском; ✓ використання потенціалу транскордонного співробітництва
<p>Метропольні та агломераційні регіони</p> <p><i>висока концентрація населення й економічної активності, ключові центри прийняття ВПО</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ інтенсивне прийняття ВПО та внутрішньої міграції; ▪ зростання попиту на послуги та інфраструктуру; ▪ перехід на нові форми економічної активності; ▪ формування системи локальної резильентності 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ стійкість міських систем (транспорт, житло, медицина); ✓ доступність послуг для різних соціальних груп; ✓ цифрова та інституційна спроможність управління

Рис. 1. Базисні соціально-економічні зміни та напрями трансформації системи резильентності регіонів України

Джерело: авторська розробка.

управління гуманітарною допомогою, залучення громадських і міжнародних організацій, а також забезпечення прозорості та координації дій усіх зацікавлених сторін. Такий підхід дозволяє не лише підтримувати існуючий рівень життєдіяльності, але й поступово відновлювати економічний потенціал регіону.

Психологічний аспект резильєнтності населення потребує системної уваги, роботи з травмованими громадами, надання доступу до психологічної підтримки та програм реінтеграції після евакуації. Важливо впроваджувати освітні та соціальні ініціативи для формування довіри до державних інститутів, зміцнення соціальних зв'язків і стимулювання активної участі громадян у відновленні громад. Такі заходи створюють умови для стійкого розвитку прифронтових і фронтових територій у складних реаліях війни.

Області з підвищеним рівнем безпекових ризиків, які формально перебувають у тилу, однак залишаються вразливими до воєнних загроз, зазнають суттєвих і багатомірних структурних соціально-економічних змін. Їхня специфіка полягає в поєднанні відносної територіальної віддаленості від лінії бойових дій з постійною загрозою ракетних ударів, диверсій, порушень енергетичної та транспортної інфраструктури. Це формує нестабільне середовище функціонування економіки та життєдіяльності населення. У таких регіонах відсутній прямий вплив бойових дій, проте присутній їх опосередкований, системний ефект, який проявляється через зростання невизначеності, переривчастість економічних процесів і зниження довіри економічних агентів до довгострокових перспектив розвитку.

Однією з ключових трансформацій, характерних для цих територій, є періодичні або тривалі перерви в роботі критичної інфраструктури, насамперед енергетичної, транспортної та комунальної. Пошкодження енергетичних об'єктів, аварійні відключення електро- та теплопостачання, перебої в роботі систем водозабезпечення та зв'язку безпосередньо впливають на функціонування підприємств, установ соціальної сфери та домогосподарств. Такі порушення знижують продуктивність економіки, підвищують операційні витрати бізнесу та погіршують якість життя населення, формуючи додаткові соціальні ризики, особливо для вразливих груп.

Соціально-економічні трансформації вразливих тилкових регіонів також супроводжуються зростанням соціальної напруги в громадах. Погіршення доступу до базових послуг, нерівномірний розподіл ресурсів, конкуренція за робочі місця та житло, психологічне виснаження населення в умовах тривалого стресу створюють додаткові ризики

для соціальної згуртованості. У таких умовах особливої актуальності набуває питання збереження соціального капіталу, довіри до місцевих інституцій та здатності громад до самоорганізації.

Водночас у відповідь на зазначені виклики в регіонах формуються адаптивні економічні моделі, орієнтовані на реагування на періодичні шоки та функціонування в умовах нестабільності. Йдеться про диверсифікацію економічної діяльності, розвиток локальних виробничих і сервісних ланцюгів, посилення ролі цифрових технологій, дистанційних форм зайнятості та гнучких організаційних рішень. Такі адаптивні практики стають важливим чинником підтримки життєдіяльності населення, збереження зайнятості та мінімізації негативних наслідків воєнної турбулентності.

У цьому контексті державна та регіональна політика посилення резильєнтності якості життя населення має бути спрямована передусім на підвищення здатності економіки до адаптації в умовах повторюваних шоків. Пріоритетами такої політики є збереження інвестиційної активності, підтримка безперервного функціонування соціальної та критичної інфраструктури, а також створення умов для стійкої роботи підприємств у нестабільному середовищі. Важливу роль відіграють інструменти фінансової підтримки бізнесу, стимулювання локальних інвестицій, розвиток партнерств між органами влади, громадами та приватним сектором.

Що стосується центральних регіонів України, то під час повномасштабної війни для них характерні власні специфічні соціально-економічні трансформації, зумовлені поєднанням відносної безпекової стабільності та зростаючого навантаження на територіальні системи. Насамперед ідеться про приріст чисельності населення за рахунок внутрішньо переміщених осіб, що спричиняє підвищений попит на житло, освітні, медичні та соціальні послуги, а також інфраструктурні ресурси загалом. Це вимагає від органів місцевого самоврядування перегляду підходів до просторового планування, управління комунальним господарством і бюджетного розподілу.

Водночас у центральних регіонах відбувається трансформація ринку праці, пов'язана з адаптацією трудових ресурсів до нових економічних реалій. Зміна структури попиту на робочу силу, поява нових форм зайнятості, розвиток малого підприємництва та самозайнятості стають відповіддю на виклики воєнного часу. Активізується реалізація регіональних економічних ініціатив, спрямованих на підтримку зайнятості, перекваліфікацію населення та стимулювання локальної економічної активності, що сприяє збереженню соціальної стабільності.

З огляду на зазначене, регіональним органам влади слід реалізувати політику, орієнтовану на інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, забезпечення балансу на ринку праці та житла, підтримку соціальної згуртованості громад. Важливим є створення механізмів ефективної координації між державними, місцевими та громадськими інституціями для рівномірного розподілу ресурсів, збереження якості соціальних послуг, стимулювання локальної економічної активності. Реалізація заходів у цьому векторі формує адаптивне середовище, стійке до демографічних і економічних навантажень війни.

Специфікою західних прикордонних регіонів України стали структурні соціально-економічні зміни в міграційному навантаженні та активній інтеграції ВПО. До таких змін належать демографічне навантаження на місцеві громади, розширення сфери послуг та логістики, активізація транскордонної економічної взаємодії, перевантаження соціальної та житлової інфраструктури. Ці процеси визначають потребу в системному підході до управління ресурсами, ефективному плануванні послуг і забезпеченні рівномірного розвитку громад, що приймають додаткове населення.

Таким чином, у фокусі регіональної політики слід тримати спроможність соціальної та житлової інфраструктури, ефективне управління демографічним тиском, включно з використанням потенціалу транскордонного співробітництва для розвитку економіки та забезпечення базових потреб населення. Реалізація таких інструментів слугує шляхом до підвищення резильєнтності якості життя населення, стійкості громад до демографічних і економічних навантажень.

Власну специфіку розвитку на нинішньому етапі повномасштабної війни мають метропольні та агломераційні регіони. Для цих територій характерними стали структурні соціально-економічні зміни, пов'язані з інтенсивним прийняттям ВПО та внутрішньої міграції, зростанням попиту на послуги та інфраструктуру, переходом на нові форми економічної активності, формуванням локальних систем резильєнтності. Ці процеси визначають потребу у гнучкому управлінні ресурсами, модернізації міських сервісів та адаптації економічних моделей до нових умов функціонування міст і агломерацій.

Саме тому в цих регіонах для зміцнення резильєнтності якості життя населення регіональні органи влади повинні реалізовувати політику, спрямовану на забезпечення стійкості міських систем (транспорт, житлового фонду та медичних послуг, сервісів для різних соціальних груп, цифрової та інституційної спроможності управління). Такий комплекс заходів дозволяє ефективно реагувати

на демографічне та економічне навантаження, підтримувати соціальну згуртованість і забезпечувати безперервне функціонування критично важливих міських систем у складних умовах війни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що в умовах війни та глибоких структурних соціально-економічних трансформацій забезпечення резильєнтності якості життя населення стає одним із ключових пріоритетів регіональної політики. Регіональні органи влади мають перейти від уніфікованих підходів управління соціально-економічним розвитком до диференційованих моделей реагування на засадах урахування специфіки прифронтових і фронтових регіонів, а також регіонів з підвищеним рівнем безпекових ризиків, центральних, західних прикордонних регіонів прийняття міграційного навантаження, метропольних і агломераційних регіонів України. Це передбачає інтеграцію принципів резильєнтності у стратегії регіонального розвитку, програми відновлення та документи просторового планування.

На практичному рівні діяльність регіональних органів влади повинна бути зосереджена на зміцненні адаптаційного потенціалу місцевих економік і соціальних систем. Для прифронтових регіонів першочерговими є заходи з відновлення та захисту критичної інфраструктури, забезпечення базових соціальних послуг, підтримки зайнятості та психосоціальної стійкості населення. У центральних регіонах акцент має бути зроблений на стимулюванні економічної диверсифікації, інтеграції ВПО в локальні ринки праці, розвитку людського капіталу та зниженні соціальної напруги. Для західних прикордонних регіонів актуальними є інвестиції в соціальну та житлову інфраструктуру, управління міграційними та демографічними процесами, ефективне використання потенціалу транскордонного співробітництва (ТКС).

Регіональні органи влади мають виконувати роль ключових координаторів процесів підвищення резильєнтності якості життя населення, забезпечуючи узгодженість дій між державними, місцевими, бізнесовими та громадськими структурами. Важливим завданням є запровадження систем моніторингу індикаторів резильєнтності якості життя, розвиток інституційної спроможності органів управління та залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Реалізація зазначених підходів дозволить мінімізувати негативні наслідки воєнних і посткризових викликів, сформулювати передумови для сталого регіонального поствоєнного відновлення в Україні.

Перспективним напрямом подальших досліджень у цій сфері є вдосконалення методики аналізування як резильєнтності якості життя населення в регіонах України, так і впливу на неї зовнішніх загроз. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Близнюк В., Шумська С., Бурлай Т., Борзенко О., Аргіріу А.-С. Резильєнтність соціально-економічної системи: стратегія і тактика мінімізації нерівностей українського суспільства. *Журнал європейської економіки*. 2024. Т. 23. № 4. С. 583–603. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805/1758>
2. Васильців Т. Г., Біль М. М., Бачинська М. В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України. *Вісник Університету банківської справи*. 2021. № 2. С. 73–80. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755X2\(41\)2021249993](https://doi.org/10.18371/2221-755X2(41)2021249993)
3. Геєць В. М., Бурлай Т. В., Близнюк В. В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України. *Економічна теорія*. 2023. № 3. С. 5–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etet2023.03.005>
4. Домінанти сталого розвитку регіонів України : монографія / за наук. ред. Буркинського Б. В. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2020. 620 с.
5. Лібанова Е. Резильєнтність соціоекономічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 4. С. 3–23. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>
6. Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С. та ін. Вимірювання якості життя в Україні: Аналітична доповідь. Київ, 2013. 50 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
7. Мазур Н. О., Ткачук А. В. Регіональні особливості забезпечення якості життя населення України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2017. № 41. С. 81–89. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a249bd79-f6ca-4168-a0a0-0d4e54090713/content>
8. Мульська О. П. Міграційні ризики та соціально-економічна резильєнтність: теоретико-концептуальне моделювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. Вип. 41. С. 126–134. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13294406>
9. Пєпа Т. В. Домінанти соціального розвитку країни в контексті реалізації його конкурентної парадигми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 11–14. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=4227>
10. Пирожков С. І., Божок Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз.

Вісник Національної академії наук України. 2021. № 8. С. 74–82.

DOI: <https://doi.org/10.15407/vism2021.08.074>

11. Резильєнтність ендегенного розвитку регіонів в умовах глобальних викликів та шоків : монографія / наук. ред. М. І. Мельник. Львів, 2024. 307 с.
12. Романюк І. «Якість життя» як соціально-економічна категорія та об'єкт статистичного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 4. С. 91–98. URL: <https://ideas.repec.org/a/scn/013723/15607492.html>
13. Сидор І. П. Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 795–802. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/a03b2e71-947e-4fcf-b256-1943b04899ac/content>
14. Тютюнникова С. В., Бервєно О. В. Якість життя як фактор модернізації управління національною економікою. *Модернізація управління національною економікою* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25–26 листопада 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 185–189. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a75dd607-6f6e-443b-bd1a-f79a635ce6dc/content>
15. Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 7. С. 30–41. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>

REFERENCES

- Blyzniuk V., Shumska S., Burlai T., Borzenko O. & Arhriuriu A.-S. (2024). Rezyliientnist sotsialno-ekonomichnoi systemy: stratehiia i taktyka minimizatsii nerivnostei ukrainskoho suspilstva [Resilience of the Socio-Economic System: Strategy and Tactics for Minimizing Inequalities in Ukrainian Society]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 4(23), 583–603. <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1805/1758>
- Burkynskiy B. V. (2020). *Dominanty staloho rozvytku rehioniv Ukrainy: monohrafia* [Dominants of Sustainable Development of the Regions of Ukraine: Monograph]. IPREED NANU.
- Heiets V. M., Burlai T. V. & Blyzniuk V. V. (2023). Sotsialna rezyliientnist natsionalnoi ekonomiky kriz pryzmu dosvidu Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Social Resilience of the National Economy Through the Prism of the Experience of the European Union and Ukraine]. *Ekonomichna teoriia*, 3, 5–43. <https://doi.org/10.15407/etet2023.03.005>
- Khaustova V. Ye. & Reshetniak O. I. (2023). Rezyliientnist ekonomiky: sutnist i vyklyky dlia Ukrainy [Economic Resilience: Essence and Challenges for Ukraine]. *Biznes Inform*, 7, 30–41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
- Libanova E. M., Hladun O. M. & Lisohor L. S. (2013). *Vymiriuvannia yakosti zhyttia v Ukraini: Analitichna dopovid* [Measuring the Quality of Life in Ukraine:

- Analytical Report]. Kyiv. https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf
- Libanova E. (2024). Rezylientsia sotsioekonomichnoi systemy Ukrainy do shokiv, sprychynenykh viinoiu: spetsyfika formuvannia i reahuvannia [Resilience of the Socio-Economic System of Ukraine to Shocks Caused by the War: Specifics of Formation and Response]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 4, 3–23. <https://doi.org/10.15407/dse2024.04.003>
- Mazur N. O. & Tkachuk A. V. (2017). Rehionalni osoblyvosti zabezpechennia yakosti zhyttia naselennia Ukrainy [Regional Features of Ensuring the Quality of Life of the Population of Ukraine]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, 41, 81–89. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a249bd79-f6ca-4168-a0a0-0d4e54090713/content>
- Melnyk M. I. (2024). *Rezylientsia endohennoho rozvytku rehioniv v umovakh hlobalnykh vyklykiv ta shokiv: monohrafiia* [Resilience of Endogenous Development of Regions in the Context of Global Challenges and Shocks: Monograph]. Lviv.
- Mulka O. P. (2024). Mihnratsiini ryzyky ta sotsialno-ekonomichna rezylientsia: teoretyko-kontseptualne modeliuvannia [Migration Risks and Socio-Economic Resilience: Theoretical and Conceptual Modeling]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 41, 126–134. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13294406>
- Pepa T. V. (2015). Dominanty sotsialnoho rozvytku krainy v konteksti realizatsii yoho konkurentnoi paradyhmy [Dominants of the Country's Social Development in the Context of the Realization of its Competitive Paradigm]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 3, 11–14. <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=4227>
- Pyrozhkov S. I., Bozhok Ye. V. & Khamitov N. V. (2021). Natsionalna stiikist (rezylientsia) krainy: stratehiia i taktyka vyperedzhennia hibrydnykh zahroz [National Resilience of the Country: Strategy and Tactics for Anticipating Hybrid Threats]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 8, 74–82. <https://doi.org/10.15407/visn2021.08.074>
- Romaniuk I. (2014). «Yakist zhyttia» yak sotsialno-ekonomichna katehoriia ta ob'ekt statystychnoho doslidzhennia ["Quality of Life" as a Socio-Economic Category and Object of Statistical Research]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, 4, 91–98. <https://ideas.repec.org/a/scn/013723/15607492.html>
- Sydoor I. P. (2018). Dominanty vplyvu makroekonomichnykh pokaznykiv na dobrobut natsii [Dominants of the Influence of Macroeconomic Indicators on the Welfare of the Nation]. *Ekonomika i suspilstvo*, 16, 795–802. <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/a03b2e71-947e-4fcf-b256-1943b04899ac/content>
- Tiutiunnykova S. V. & Berveno O. V. (2016). Yakist zhyttia yak faktor modernizatsii upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu [Quality of Life as a Factor in the Modernization of National Economy Management]. *Modernizatsiia upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu: zb. materialiv IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Modernization of National Economy Management: Collection of Materials of the IV International Scientific-Practical Conference] (pp. 185–189). KNEU. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a75dd607-6fbc-443b-bd1a-f79a635ce6dc/content>
- Vasyltsiv T. H., Bil M. M. & Bachynska M. V. (2021). Rehionalna polityka rozvytku sotsialnoi infrastruktury v konteksti polipshennia yakosti zhyttia naselennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Regional Policy of Social Infrastructure Development in the Context of Improving the Quality of Life of the Population of the Carpathian Region of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, 2, 73–80. [https://doi.org/10.18371/2221-755X2\(41\)2021249993](https://doi.org/10.18371/2221-755X2(41)2021249993)

Стаття надійшла до редакції / Received: 27.01.2026
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 10.02.2026
 Оприлюднено / Published: 31.03.2026